

УДК 657:631.1

О. Г. Сокіл,

к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Таврійський державний агротехнологічний університет

МЕТОДОЛОГІЯ НАСКРІЗНОГО КОНТРОЛЮ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

O. Sokil,

PhD in Economics, associate professor, Accounting and Taxation Department
Tavria State Agrotechnological University

THE METHODOLOGY OF END-TO-END CONTROL OF ACCOUNTING AND ANALYTICAL PROCESSES FOR AGRARIAN ENTERPRISES' SUSTAINABLE DEVELOPMENT

У статті проведено дослідження наскрізного контролю процесів сталого розвитку сільськогосподарських підприємств та візуалізовано модель його процесу формування. За допомогою методів порівняння та спостереження визначено критерії наскрізного контролю бізнес-процесів сталого розвитку. Автором доведено, що наскрізна логіка аналітичного дослідження або наскрізного контролю процесів виробничої діяльності сталого розвитку сільськогосподарських підприємств повинна проходити також через аналіз збутових операцій і рентабельності підприємства, проте враховувати допоміжну еко-соціальну інформацію й контролювати її вплив на виробничий процес та рентабельність підприємства.

Побудовано модель системи управління якістю, що базується на процесному підході наскрізного контролю сталого розвитку сільськогосподарських підприємств та є стандартом з якості та контролю. У статті запропоновано удосконалення методології наскрізного внутрішнього контролю обліково-аналітичного забезпечення через забезпечення процесного контролю сталого розвитку, що передбачає розвиток методології методів управління та їх важелі, що дозволяють здійснювати контроль за план-фактними відхиленнями. Важелі управління створюють потік інформації і даних, які під призмою методів управління перетворюються на необхідну інформацію для користувачів для прийняття адекватних та своєчасних рішень по досягненню та максимізації сталого розвитку за всіма напрямками господарської діяльності.

The end-to-end monitoring of the agricultural enterprises' sustainable development is investigated in the article. Model of its formation process is visualized. The criteria for the through monitoring of sustainable development business processes are defined by using the methods of comparison and observation. The author proves that the end-to-end logic of analytical research or end-to-end control of the production activity processes of agricultural enterprises' sustainable development must also pass through analysis of sales operations and profitability of the enterprise, but take into account auxiliary eco-social information and control its impact on the production process and profitability of the enterprise.

A model of a quality management system based on the process approach of cross-cutting control of agricultural enterprises' sustainable development is constructed and is a standard of quality and control. The methodology improvement of the through internal control of the accounting and analytical support through ensuring the process control of sustainable development, which provides for the development of a management methodology and their levers that allow monitoring plan-factual deviations is suggested in the article. The control levers create a stream of information and data that, under the prism of management methods, turn into the necessary information for users to make adequate and timely decisions to achieve and maximize sustainable development in all areas of economic activity.

Ключові слова: контроль, обліково-аналітичне забезпечення, сільськогосподарське підприємство.

Key words: control, accounting and analytical support, agricultural enterprise.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Успіх реалізації цілей у питаннях досягнення сталого розвитку залежить значною мірою від ефективного моніторингу (обліку), аналізу та контролю процесу господарської діяльності сільськогосподарських підприємств. Контроль

є завершальною, але не менш важливою процедурою системи обліково-аналітичного забезпечення сталого розвитку.

Форми, методи й прийоми, що застосовуються при внутрішньому контролі мають бути спрямовані на забезпечення комплексного й

системного аналізу показників економічної, екологічної та соціальної діяльності господарюючих суб'єктів, їх структурних підрозділів та інших об'єктів, що підлягають перевірці. Система управління сталим розвитком сільськогосподарського підприємства потребує інноваційного підходу до розв'язання задач, які існують не тільки у обліково-аналітичному забезпеченні, але й у системі внутрішнього контролю.

Вважаємо, що частина цих рішень знаходиться у межах комплексних систем управління ефективністю бізнесу, зокрема, в площині інтегрованої системи обліково-аналітичного забезпечення і внутрішнього контролю. Водночас консолідація всіх видів обліку (зокрема обліку сталого розвитку) й внутрішнього контролю перетворює інформацію на стратегічний ресурс підприємства з наскрізним контролем, що охоплює всі бізнес-процеси виробництва й управління сталим розвитком.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Методиці та методології контролю обліково-аналітичних процесів присвячено багато наукових праць таких вітчизняних і закордонних вчених: Чорнобай Л.І., Дума О.І., Бейкер Т., Дулік Т., Гміндер К.Ю., Хоккертс К., Тарасюк Г.М., Вейцман Н.Р., Барішнікова О.М. та ін. Однак дане питання потребує ґрунтовного дослідження з боку сталого розвитку аграрних підприємств.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою дослідження є удосконалення методології наскрізного контролю обліково-аналітичних процесів сталого розвитку аграрних підприємств.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Методологічні основи наскрізного контролю обліково-аналітичних процесів сталого розвитку опираються на взаємозалежні елементи

Рис. 1.1. Контроль бізнес-процесів економічної складової сталого розвитку

Рис. 1.2. Контроль бізнес-процесів соціальної складової сталого розвитку

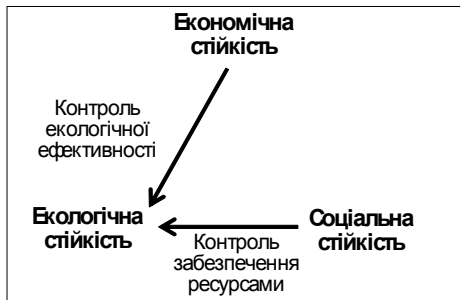

Рис. 1.3. Контроль бізнес-процесів екологічної складової сталого розвитку

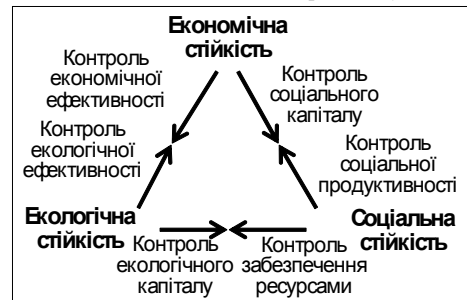

Рис. 1.4. Контроль бізнес-процесів сталого розвитку

Рис. 1. Наскрізний контроль бізнес-процесів сталого розвитку сільськогосподарських підприємств

Джерело: розроблено автором на основі [2] та власних досліджень.

планування, обліку, аналізу та контролю економічної та еко-соціальної діяльності сільськогосподарських підприємств. Глибоке та всеосяжне розуміння різних аспектів теорії й практики досліджуваного питання міститься у великій кількості наукових праць, що відрізняються алгоритмом вивчення аналітичних аспектів виробничої діяльності в складі різних процесів, стадій та етапів, які нині досить часто об'єднуються поняттям "бізнес-процеси".

Розроблення ієрархічної структури бізнес-процесів дасть змогу поділити підприємство на сфери контролю керівників в організаційній структурі та підвищити ефективність управління загалом за рахунок підвищення узгодженості бізнес-процесів у межах одного підприємства [1, с. 180]. Тобто постає необхідність у ієрархізації всіх бізнес-процесів сталого розвитку сільськогосподарських підприємств задля ефективного контролю трьох складових господарської діяльності — економічної, соціальної та екологічної.

У цьому контексті набувають актуальності запропоновані Т. Бейкером [2] концептуальні структури бізнес-процесів "Бізнес-кейсів" (моделей авт.) сталого розвитку підприємства шляхом інтегрування соціальних та екологічних проблем у такий спосіб, щоб генеральна стратегія враховувала екологічну або соціальну стійкість. Відповідно до запропонованої систе-

Рис. 2. Критерії наскрізного контролю бізнес-процесів сталого розвитку сільськогосподарських підприємств

Джерело: розробка автора.

ми постає можливість сформувати напрямок наскрізного контролю бізнес-процесів сталого розвитку сільськогосподарських підприємств (рис. 1).

Візуалізація моделі контролю економіко-фінансових процесів, яким приділяється найбільша увага дозволяє виявити нехтування проблемами соціального й екологічного видів капіталу підприємства, що притаманне суб'єктам господарювання метою яких є надприбуток (рис. 1.1). Моделі контролю соціальних (рис. 1.2) та екологічних (рис. 1.3) процесів на підприємствах також є малоосязними й не можуть гарантувати проведення наскрізного контролю процесів сталого розвитку сільськогосподарських підприємств. На рисунку 1.4 наведена модель наскрізного контролю сталого розвитку сільськогосподарських підприємств, що передбачає всесторонній контроль усіх видів капіталу, їх ефективності та взаємного впливу, що виходить із еко-ефективності, економічної продуктивності та соціального добробуту. Лише при перманентному та одночасному контролі трьох складових сталого розвитку сільськогосподарського підприємства досягається синергійний ефект: збільшення прибутковості, продуктивності, інвестиційної привабливості.

Логіка наскрізного вивчення сільськогосподарського виробничого процесу властива не тільки обліку та аналізу, але й будь-якому іншому прикладному напрямі економічної науки: плануванню, бюджетуванню та контролю. Наскрізний контроль є важелем обліково-аналітичного забезпечення управлінських функцій і завдань, що реалізуються в поточній діяльності аграрного підприємства, забезпечує його економічну, фінансову, екологічну та соціальну стійкість шляхом безперервного моніторингу всіх бізнес-процесів: інформації про всі опе-

рації, господарські процеси, грошові потоки, ресурсне забезпечення тощо.

Система наскрізного контролю для забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського підприємства повинна охоплювати всі стадії циклу відтворення, починаючи з контролю за ефективністю продукції та технологічних інновацій, закупівлею сировини й підготовкою його використання (заготівельні процеси), виробництвом, збутом і фінансовими результатами діяльності, та завершуючи впливом на внутрішнє та зовнішнє еко-соціальне середовище. Система наскрізного контролю повинна спиратися на стандарти ISO, стандарти управління якістю менеджменту і стандарти обліку і звітності.

Більшість наукових підходів до визначення сутності та класифікації бізнес-процесів ґрунтуються на основі врахування характеристик бізнес-процесів. На сьогоднішній день виділено достатньо різних видів бізнес-процесів за класифікаційними ознаками на основі специфіки діяльності підприємств. Але, як зазначає А.І. Чорнобай, що "виокремлення множини класифікацій бізнес-процесів підприємства є лише науковим підґрунтям для забезпечення практичної цінності. Формування цілісного уявлення про управління бізнес-процесами в системі процесно структурованого менеджменту передбачає формування цілісної структури бізнес-процесів підприємств, яка може виступати практичним інструментом для керівництва" [1, с. 180]. Відповідно, вичерпній типології всіх бізнес процесів сталого розвитку сільськогосподарського підприємства постає можливість у швидкому та неупередженому їх контролі.

Перед безпосереднім проведенням контролю відбувається "визначення доцільності контролю (вибір критеріїв, рішення про регу-

Таблиця 1. Контроль процесів операційної діяльності сталого розвитку сільськогосподарських підприємств

Напрямки контролю	Наскрізний контроль сталого розвитку	
	Контроль операційної діяльності	Контроль еко-соціальної складової операційної діяльності
Контроль собівартості	Контроль калькуляції, контроль сукупних витрат, контроль заробітної плати, контроль матеріальних витрат, собівартість, знос і використання основних засобів тощо	Контроль внутрішнього та зовнішнього впливу процесу виробництва на сталий розвиток; контроль трансакційних витрат; контроль додаткових виплат/утримань працівникам; контроль надзвичайних витрат/доходів (штрафи, пеня, неустойки, санкції)
Контроль засобів виробництва	Контроль за наявністю та використанням оборотних та необоротних засобів	Контроль собівартості, зносу і використання основних засобів еко-соціального призначення тощо
Контроль реалізації та рентабельності	Контроль витрат на збут, контроль прибутковості та рентабельності	Контроль валового екологічно-інтегрованого прибутку/збитку

Джерело: розробка автора.

лярність, корисність для ефективності управління тощо" [3, с. 286]. Водночас визначаються критерії наскрізного контролю бізнес-процесів сталого розвитку (рис. 2).

Першим етапом здійснення наскрізного контролю сталого розвитку є аналіз придатності застосування принципів обліку та аналізу до всіх процесів у сільськогосподарському підприємстві, оскільки існує вірогідність невиявлення екологічних та соціальних процесів як всередині підприємства, так поза його межами, які не підлягають оцінці у вигляді як монетарних, так і немонетарних показників, що уособлює ризик невизначеності контролю процесів сталого розвитку сільськогосподарських підприємств. Ілюстрацією таких ризиків є втрати гумусу в ґрунті, атмосфера в осередку працівників тощо. Умовами забезпечення ефективності контрзаходів еко-соціальної деградації є якісні характеристики в результаті визначення корисності та кількісні показниками ефективності понесених витрат на контроль. Розмежування у глобальному сенсі наскрізного контролю бізнес-процесів сталого розвитку повинно бути на основі економічного контролю (контроль фінансових показників), екологічного контролю (контроль кількісних та вартісних показників викидів, забруднення тощо) та соціального контролю (контроль забезпечення трудовими ресурсами, їх умови праці, соціальні виплати тощо).

В основу загальної класифікації наскрізного контролю бізнес-процесів сталого розвитку покладено блоки ознак економічного контролю (контролю фінансових показників), екологічного контролю (контролю кількісних та вартісних показників викидів, забруднення тощо) та соціального контролю (контролю забезпечення трудовими ресурсами, їх умови праці, соціальні виплати тощо).

Звичайно попередники минулого століття не могли розраховувати на застосування інтегрованої системи облікових даних, що складається з оперативних, фактичних даних

за результатами звітних періодів, доповнені даними управлінського й фінансового видів обліку сталого розвитку. При аналізі виконання виробничого плану на основі системи обліково-аналітичних даних використовувалася інформація щодо забезпечення підприємства сировиною, матеріалами, напівфабрикатами й обмеження цим фактором обсягів продукції, що випускається; своєчасність робіт з розширення й переобладнання підприємства; підготовку виробництва до випуску продукції; вплив умов реалізації продукції на виконання виробничого плану тощо [4, с. 41]. Тобто проводився контроль з погляду процесу виробництва від аналізу собівартості до аналізу збутових операцій і рентабельності підприємства. Наскрізна логіка аналітичного дослідження або наскрізного контролю процесів виробничої діяльності сталого розвитку сільськогосподарських підприємств повинна проходити також через ці етапи, проте враховувати допоміжну еко-соціальну інформацію й контролювати її вплив на виробничий процес та рентабельність підприємства (табл. 1).

Зауважимо, що логіка наскрізного контролю аналітики виробничого процесу дозволяє враховувати найважливіші моменти, як-от: в аналізі собівартості — врахування додаткового впливу на зміну витрат операційної діяльності; у контролі використання основних та оборотних засобів підприємства — побудова системи "основні балансові показники" з охопленням засобів еко-соціального призначення в аналітичному обліку.

У діяльності всіх сільськогосподарських підприємств можна виділити відмінні, за характером і приналежністю бізнес-процеси, що забезпечують виробництво основних видів продукції:

- основний агротехнологічний цикл для виробництва кожного виду продукції;
- бізнес-процеси, які здійснюються в рамках одного агротехнологічного циклу;

— операції, характерні для кожного бізнес-процесу з їх описом;

— документи, які дозволяють ідентифікувати операції, що беруть участь в конкретному бізнес-процесі.

Логічним підсумком вищенаведеного є пріоритет у застосуванні процесного підходу для організації наскрізного контролю з формуванням для кожного виробничого бізнес-процесу та його окремих операцій, бізнес-процес контролю. Взаємозумовленість бізнес-процесів контролю та бізнес-процесів виробництва або його окремих елементів визначає системну основу внутрішнього контролю та його наскрізний характер; скеровує цю систему на підвищення обліково-аналітичної інформативності управління сталим розвитком сільськогосподарського підприємства.

Наскрізний контроль бізнес-процесів сталого розвитку сільськогосподарських підприємств — це система інформації про бізнес-процеси в рамках всіх технологічних циклів виробництва й управління, що дозволяє відстежити виконання поставлених завдань, дотримання вимог стандартів якості менеджменту, стандартів якості продукції, стандартів екологічної та соціальної безпеки на основі ефективно організованих інтегрованих обліково-аналітичних даних.

Методологічною основою наскрізного контролю бізнес-процесів сталого розвитку сільськогосподарських підприємств є принципи формування обліково-аналітичної інформації, принципи й засоби внутрішнього контролю, методичний інструментарій обліку, аналізу, контролю й оцінки операцій та об'єктів, що становлять логічний зміст бізнес-процесів сталого розвитку.

Важливим моментом для формування вищенаведених методичних засад є наявність контрольного середовища, що традиційно складається з функції контролю власників або їх представників, публічного оголошення й дотримання етичних цінностей та принципів, зокрема принципу чесності; професіоналізму й компетентності співробітників підприємства; високого рівня поінформованості у прийнятті управлінських рішень; організаційної структури відповідно до завдань підприємства; наявності кадрової, фінансової, цінової, облікової, податкової, еко-соціальної політики, які забезпечують сталий розвиток підприємства. Враховуючи специфіку галузі АПК кожен елемент підконтрольного середовища набуває додаткових функцій.

Іншим важливим моментом для обґрунтування, методологічної основи наскрізного контролю є наявність контрольного середовища, що традиційно включає участь у контролі власників або його представників; доведення до загального відома й підтримки етичних цінностей і принципів, у тому числі, принципу чесності; професіоналізм і компетентність співробітників підприємства; високий рівень інформованості управлінських рішень, що забезпечує компетентність і стиль роботи керівництва підприємством; відповідна завданням управління організаційна структура підприємства; наявність кадрової, фінансової, цінової, облікової, податкової, еко-соціальної політик, які забезпечують сталий розвиток підприємства. Кожен елемент підконтрольного середовища, має свою характеристику і в умовах специфіки галузі АПК може мати додаткові характеристики. Особливим змістом відрізняється такий елемент, як організаційна структура підприємства, що передбачає:

— по-перше, адаптивну організаційну структуру з пріоритетною підсистемою стратегічного планування (відділ сталого розвитку, служба маркетингу, відділ продажів), що визначатиме напрями сталого функціонування підприємства поряд із іншими виробничими й фінансовими підсистемами;

— по-друге, організаційне проектування на основі синтезу взаємозв'язків структурних одиниць. Для прикладу, відділ сталого розвитку у великих та середніх сільськогосподарських підприємствах повинен бути створений за принципом вертикальної інтеграції та охоплює такі напрями, як: 1 — стратегічне планування; 2 — сталий розвиток бізнесу й стратегічний маркетинг; 3 — облік та звітність сталого розвитку; 4 — аналіз та бюджетування сталого розвитку;

— по-третє, введення до організаційної структури підрозділу, діяльність якого має бути пов'язана з напрямками інноваційного розвитку, наприклад, у відділі сталого розвитку слід виділяти крім основних бухгалтерів сталого розвитку, бухгалтерів по соціальному розвитку (в функції якого будуть входити планування та управління операцій по здійсненню розрахунків з працівниками); з планування операцій управління екологічними засобами.

— по-четверте, створення відділу внутрішнього наскрізного контролю бізнес-процесів сталого розвитку, підпорядкованого безпосередньо власнику або менеджменту вищого рівня сільськогосподарського підприємства.

Таблиця 2. Таблиця операцій бізнес-процесу сталого розвитку для сільськогосподарського підприємства

Операція	Виконавець	Документ	Проводка		Ефект сталого розвитку	Дані для звіту про сталий розвиток (звіт про управління)
			Д-т	К-т		
Придбання устаткування альтернативних джерел енергії (сонячних батарей)	Сторонній контрагент	Накладна, акт виконаних робіт, рахунок, акт введення в експлуатацію	1521 641 1091 631	631 631 1521 311	Економічне заощадження енергії та ресурсів підприємства	Сума економії від використання, період окупності, зменшення екологічного впливу
Навчання працівників	Сторонній контрагент	Акт виконаних робіт, рахунок	92 23	685 685	Підвищення кваліфікації працівників та їх продуктивності	Соціальний розвиток персоналу
Запровадження додаткових соц. пакетів для працівників	Сторонній контрагент	Поліс страхування, рахунок	92 23	685 685	Зниження ризиків плинності кадрів, та лікарняних	Соціальний розвиток персоналу

Джерело: розробка автора.

Організаційною основою відділу внутрішнього наскрізного контролю бізнес-процесів сталого розвитку є система бізнес-процесів управління й виробництва та система обліково-аналітичної інформації, яка формується в результаті всіх бізнес-процесів й операцій для досягнення цілей сталого розвитку.

Відділ внутрішнього наскрізного контролю сільськогосподарського підприємства здійснює свою діяльність відповідно до законодавчо-нормативної бази, що забезпечує проведення контрольних робіт, і внутрішньої розпорядчої документації з обліку кадрів, їх функціональних обов'язків, відповідальності та прав співробітників відділу.

Опис бізнес-процесу в цілому, наприклад, процесу соціальної діяльності, повинен містити інформацію про:

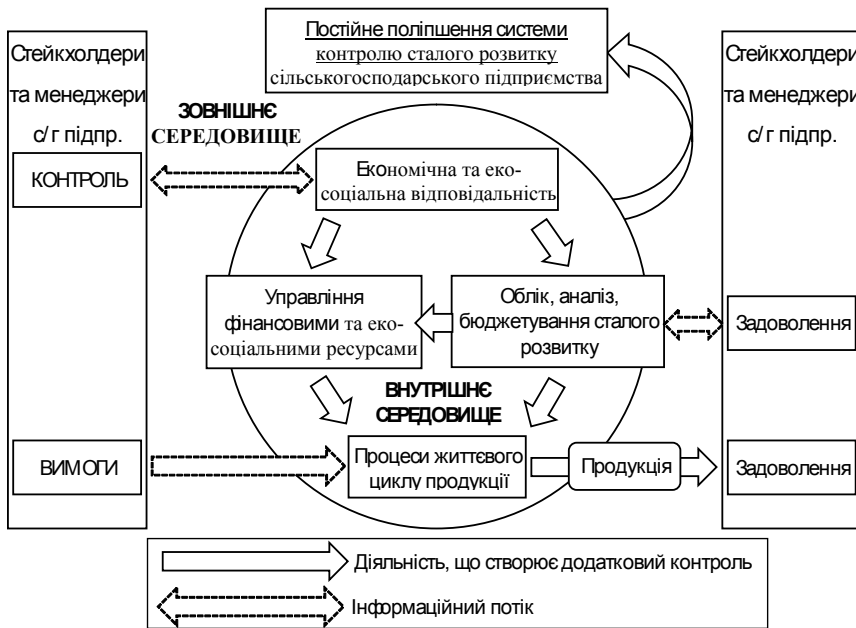
- організацію процесу виробництва (через систему поліпшення умов праці, виплат та заохочень);
- організацію додаткового страхування працівників (забезпечення додатковими соціальними пакетами страхування);
- навчання працівників, молоді та організації їх дозвілля (навчання протягом життя);
- благодійна діяльність; та ін.

Опис будь-якого бізнес-процесу може змінено (модифіковано) спеціалістами, які причетні до формування інформації. Наприклад, бухгалтер відділу сталого розвитку підприємства може внести зміни в опис бізнес-процесу з огляду на завдання мінімізувати викиди забруднюючих речовин у навколишнє середовище. Скажімо, бухгалтер, посадові обов'язки якого передбачають розроблення облікової політики та форм звітності сталого розвитку може запропонувати спеціальну форму документу для моніторингу бізнес-процесів соціальної та екологічної діяльності підприємства.

Опис кожного бізнес-процесу потребує систематизованої характеристики операцій, приклад якої наведено нами в таблиці 2.

Операції бізнес-процесів таблиці 2 є прикладами для обліку, що повинні бути під контролем відділу сталого розвитку сільськогосподарських підприємств. Якщо формування звітності на основі обліково-аналітичних даних здійснюється за допомогою сучасних комп'ютерних програм, наприклад, відома ERP-система або 1С:Бухгалтерія, то в форматах документів слід передбачити опис операції або документа, що надалі будуть використовуватися при складанні звітності сталого розвитку. Кожен документ з опису бізнес-процесу або операції є вхідною інформацією в бізнес-процесі їх контролю (входом). Тому систематизація таких документів (операцій) дуже важлива для чіткої організації роботи відділу наскрізного внутрішнього контролю сталого розвитку сільськогосподарських підприємств.

Виокремлення в інтегрованій системі обліку сталого розвитку управлінського (немонетарного) обліку пов'язано із застосуванням стандартів управління якістю для яких необхідна не тільки бухгалтерська, а й оперативна, управлінська інформація. Впровадження управлінського обліку сталого розвитку, аналізу його бізнес-процесів та обґрунтування пропозицій щодо їх оптимізації вимагає з'ясування змісту стандартів управління якістю з системою нормативів, що динамічно розвиваються. Ці документи є вкрай важливими як для ризик-менеджменту сталого розвитку сільськогосподарських підприємств, так і для їх відділу наскрізного внутрішнього контролю, при обґрунтуванні якого нами використаний процесний підхід. У стандарті ISO 9000-2001 [5] зазначено, що його призначення полягає у використанні процесного підходу в управлінні. На основі запропоно-

Рис. 3. Модель системи управління якістю, що базується на процесному підході наскрізного контролю сталого розвитку сільськогосподарських підприємств

Джерело: розроблено на основі [5] та власних досліджень.

ваної моделі системи менеджменту можна стверджувати, що модель сталого розвитку для сільськогосподарського підприємства є стандартом якості та контролю (рис. 3).

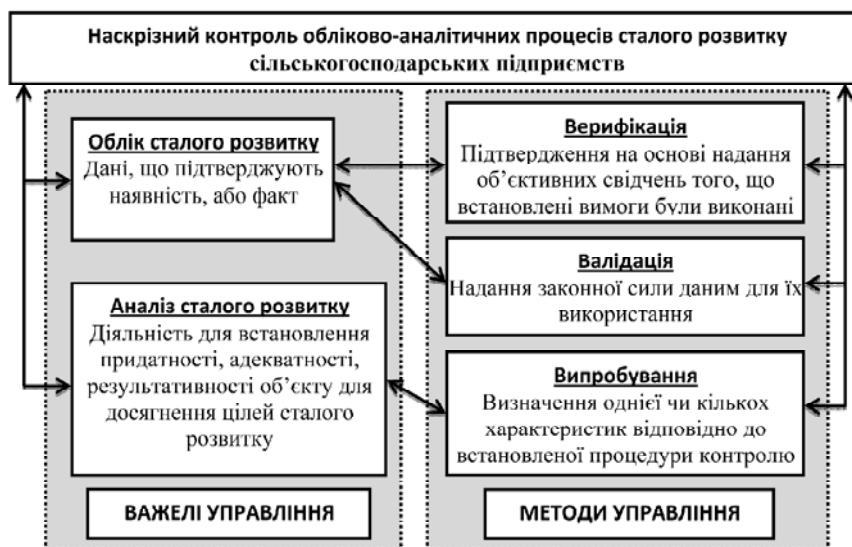
Отже, є всі підстави зробити висновок, що сталий розвиток є системою управління якістю для сільськогосподарського підприємства, який базується на бізнес-процесах (процесному підході) контролю виробничої діяльності та пов'язаних з нею управлінських функцій планування, обліку, аналізу та бюджетування.

Відповідно, разом із системою управління якістю знаходиться контроль, який забезпечить управління сталим розвитком. За нових світових трендів вимоги стейкхолдерів сільськогосподарського підприємства полягають не тільки у задоволенні їх у продукції належної ціни, якості та кількості, але і у самому процесі виробництва — за яких умов та які наслідки процесів виробництва мали для соціального та природнього середовища. Тому контроль бізнес-процесів виходить на перший план на шляху до сталого розвитку сільськогосподарського підприємства.

Контроль є продовженням процесу планування й супроводжує процес реалізації планів. Практика господарювання показує, що контролю відведена

важлива роль саме в оцінці діяльності суб'єктів господарювання [3, с. 284]. Тобто оцінка є одним з інструментів контролю господарської діяльності сільськогосподарських підприємств.

О.М. Барішнікова відзначає, що важливим є проведення діагностики процесу проведення внутрішнього контролю при верифікації соціальної відповідальності та соціальної звітності [6, с. 138]. Згідно з перекладом verification з англійської мови, цей термін означає "здійснен-

Рис. 4. Методологічна побудова наскрізного внутрішнього контролю обліково-аналітичних процесів сталого розвитку сільськогосподарських підприємств

Джерело: розробка автора.

ня контролю". А одним з синонімів верифікації є валідація (validation), що дослівно означає "надання законної сили". Тобто верифікація є засобом здійснення контролю даних обліку сталого розвитку та його звітності, а валідація визнає дані, що мають підтвердження.

Користуючись проаналізованими дослідженнями в області контролю представляється можливим відобразити методологічну побудову наскрізного внутрішнього контролю, як одного з засобів досягнення сталого розвитку сільськогосподарських підприємств (рис. 4).

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Удосконалення методології наскрізного внутрішнього контролю обліково-аналітичного забезпечення направлено на організацію процесного контролю сталого розвитку, що передбачає розвиток методології методів управління та їх важелі, що дозволяють здійснювати контроль за план-фактними відхиленнями. Важелі управління створюють потік інформації і даних, які під призмою методів управління перетворюються на необхідну інформацію для користувачів для прийняття адекватних та своєчасних рішень по досягненню та максимізації сталого розвитку за всіма напрямки господарської діяльності.

Для забезпечення сталого розвитку сільськогосподарських підприємств важливе значення має підтримання пропорційності усіх бізнес-процесів підприємства, що забезпечує безперервний хід процесу наскрізного контролю та зменшує дисбаланс його методів та важелів управління.

Отже, наскрізний внутрішній контроль обліково-аналітичних процесів сталого розвитку сільськогосподарських підприємств — це система важелів та методів, які об'єднуються у бізнес-процеси управління обліково-аналітичною діяльністю сільськогосподарських підприємств задля оцінки відповідності сталому розвитку та прийняття оперативних рішень у його поліпшенні.

Література:

1. Чорнобай Л.І., Дума О.І. Бізнес-процеси підприємства: класифікація та структурно-ієрархічна модель. Економічний аналіз: зб. наук. праць / редкол.: В.А. Дерій (голов. ред.) [та ін.]. — Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету "Економічна думка". — 2015. — Том 22. — № 2. — С. 171—182.

2. Bieker T., Dyllick T., Gminder C.U., Hockerts K. Towards A Sustainability Balanced Scorecard: Linking Environmental and Social Sustainability to Business Strategy. Conference Proceedings of Business Strategy and an Environment 2001 in Leeds, UK: ERP Environment. 2001. — P. 22—31.

3. Тарасюк Г.М. Контроль в системі управління плановою діяльністю підприємства. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. — 2010. — Вип. (1) 16. — С. 284—299.

4. Вейцман Н.Р. Очерки по бухгалтерскому учету и анализу. — М.: Госфиниздат, 1958. — 112 с.

5. ДСТУ ISO 9001:2001 Системи управління якістю основні положення та словник. Національний стандарт України. — К.: Держстандарт України, 2001. — 40 с.

6. Баришнікова О. М. Особливості організації системи верифікації звітності сталого розвитку // Економіка та держава. — 2016. — № 8. — С. 131—140.

References:

1. Chornobaj, L.I. and Duma, O.I. (2015), "Business processes of the enterprise: classification and structural-hierarchical model", *Ekonomichnyj analiz: zb. nauk. prac' / Ed.: V.A. Derij [and oth.] Ternopil': Vydavnycho-poligrafichnyj centr Ternopil's'kogo nacional'nogo ekonomichnogo universytetu "Ekonomichna dumka", vol. 22, No. 2, pp. 171—182.*

2. Bieker, T. Dyllick, T. Gminder, C.U. and Hockerts, K. (2001), "Towards A Sustainability Balanced Scorecard: Linking Environmental and Social Sustainability to Business Strategy", *Conference Proceedings of Business Strategy and an Environment in Leeds, UK: ERP Environment. 2001. pp. 22—31.*

3. Tarasyuk, G.M. (2010), "Control in the management system of planned activity of the enterprise". *Problemy teorii' ta metodologii' buhgalters'kogo obliku, kontrolju i analizu, vol. 1, No. 16, pp. 284—299.*

4. Weizmann, N.R. (1958), *Ocherky po buhgalterskomu uchetu y analyzu [Essays on accounting and analysis], Gosfinizdat, Moscow, Russia.*

5. Derzhstandart Ukrai'ny (2001), *DSTU ISO 9001:2001 "Quality Management Systems Key Terms and Glossary". Nacional'nyj standart Ukrai'ny, Kyi'v, 40 p.*

6. Baryshnikova, O.M. (2016), "Features of organization of the system of verification of sustainable development reporting", *Ekonomika ta derzhava, vol. 8, pp. 131—140.*

Стаття надійшла до редакції 29.03.2018 р.